

Creșterea economică sub semnul dezvoltării durabile: limite, provocări și controverse

Rezumat

Conf. univ. dr. Mirela Panait

Teza de abilitare cu titlul **“Creșterea economică sub semnul dezvoltării durabile: limite, provocări și controverse”** prezintă principalele rezultate științifice obținute după finalizarea, în anul 2003, a tezei de doctorat cu titlul “Rolul investițiilor străine în economia în tranziție a României” realizată în cadrul Academiei Române sub îndrumarea prof. univ. dr. Gheorghe Zaman. Problematika capitalului străin analizată în cadrul tezei de doctorat mi-a permis ulterior abordarea unor subiecte științifice complementare și anume responsabilitatea socială corporatistă și dezvoltarea durabilă în cadrul studiilor postdoctorale realizate la Academia Română, sub îndrumarea prof. univ. dr. Gheorghe Zaman, prin programul POSDRU “Cercetarea științifică economică, suport al bunăstării și dezvoltării umane în context european”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013 (contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/62988). Aceste teme au făcut obiectul și altor cercetări, derulate în cadrul unor echipe multidisciplinare, care s-au soldat cu publicarea de articole în diverse reviste indexate BDI sau ISI, în volumele unor conferințe indexate ISI sau de capitole în cărți publicate la edituri internaționale (IGI Global și Springer).

Teza de abilitare se concentrează pe rezultatele științifice și didactice care atestă capacitatea de a realiza și de a coordona activitatea de cercetare științifică din domeniul Economiei. Astfel, rezultatele cercetării științifice obținute pe parcursul celor 15 ani de la primirea titlului de doctor prin colaborări în cadrul unor echipe multidisciplinare formate din specialiști din diferite centre universitare și institute de cercetare din țară și din străinătate sunt prezentate în strânsă legătură cu stadiul actual al cercetării din domeniul menționat. Demersul științific se bazează pe trei paliere care definesc activitatea mea profesională, și anume domeniul didactic, cel al cercetării științifice și implicarea în economia reală ca ultim domeniu care imprimă o latură aplicativă mai ales activității mele pedagogice și care se încadrează în tendința manifestată la nivel internațional de antreprenorizare a universităților.

În prima secțiune a tezei de abilitare, am prezentat principalele rezultate ale activității de cercetare științifică care vizează problematica deosebit de vastă a creșterii economice și dezvoltării durabile. Creșterea economică este un concept amplu dezbătut în literatura de specialitate, însă, în ultimele decenii tot mai mulți cercetători au în vedere impactul creșterii economice asupra mediului înconjurător. Astfel, activitatea companiilor nu mai este urmărită și analizată doar din punct de vedere economic, ci se au în vedere și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător și responsabilitatea socială a companiilor față de diferite categorii de stakeholderi. Din acest motiv, activitatea mea de cercetare, realizată după finalizarea studiilor doctorale, a fost structurată pe trei direcții și anume: pilonul economic, de mediul și cel social al dezvoltării durabile.

Pornind de la importanța capitalului străin pentru economiile naționale, am subliniat controversele pe care le generează acesta și efectele negative pe care le prezintă investițiile

străine în țările gazdă, motiv pentru care creșterea economică trebuie să se bazeze pe capitalul autohton. Plecând de la aceste considerente, în cadrul unei echipe de cercetare, am analizat impactului investițiilor, consumului de energie și consumului material intern în schimbarea paradigmei economice românești. Utilizarea energiei și consumul material intern, împreună cu investițiile sunt factori decisivi în modelarea procesului de producție ca elemente de bază ale producției influențând eficiența economică a companiilor. O altă direcție de cercetare pe care am abordat-o împreună cu câțiva colegi a fost modelarea dinamicii pe termen scurt a PIB-ului real, acest fiind un aspect extrem de important pentru politica economică. Relația cauzală dintre evoluția paradigmei energetice și creșterea economică necesită o analiză aprofundată dintr-o anumită perspectivă, motiv pentru care am investigat și efectele economice mai largi ale producției și impozitării energiei în promovarea creșterii economice și dezvoltării durabile.

Agricultura nu reprezintă un domeniu prioritar pentru investitorii străini, însă consider că autoritățile publice din România ar trebui să fie preocupate de stimularea investițiilor străine în sectorul primar, agricultură și industria extractivă, având în vedere potențialul de dezvoltare al acestor segmente. În plus, agricultura reprezintă una dintre căile sigure ale dezvoltării economice sustenabile, spre deosebire de investițiile străine în sectorul serviciilor financiare care realizează, pe termene scurte, profituri ridicate nejustificat de mari, fără un suport de valoare adăugată sănătoasă în economia reală. Pornind de la premisa că agricultura reprezintă, cel puțin în cazul românesc, o ramură economică majoră, care cuprinde conotații care depășesc abordarea siguranței alimentare și devine o variabilă economică foarte dependentă în tabloul general al dezvoltării economice, am considerat important să analizez schimbarea paradigmatelor de utilizare a terenurilor și corelarea lor cu performanța agricolă prin măsurarea evoluției valorii adăugate în agricultura românească. Problematika siguranței și securității alimentare în contextul transformărilor de paradigmă ale agriculturii impuse de schimbările climatice și de necesitatea promovării bioeconomiei și investițiilor verzi au făcut obiectul mai multor cercetări derulate de în cadrul unor echipe multidisciplinare care s-au soldat cu publicarea unor articole atât în volumele unor conferințe cât și în reviste de specialitate.

Având în vedere preocupările specifice activității didactice, am cercetat și problematica finanțării investițiilor prin mecanismele pieței de capital, atrăgând atenția asupra decuplării dintre economia reală și cea simbolică, cu efecte nocive asupra procesului de creștere economică. Intensificarea procesului de inovare financiară a condus la apariția unor produse bursiere foarte sofisticate, care sunt utilizate nu numai pentru hedging, ci și pentru speculație. Dorința unor agenți economice de a obține profituri cât mai mari a condus la utilizarea excesivă a produselor bursiere în condițiile unor marje (garanții) foarte reduse, fapt ce a alimentat bulele speculative cu efecte toxice asupra economiilor naționale.

Capitalul străin a început să fie orientat către investițiile verzi care generează o creștere a producției de energie curată și a inovațiilor tehnologice curate. Producerea energiei regenerabile este unul dintre cele mai importante subiecte ale zilelor noastre, iar reducerea costurilor și creșterea eficienței surselor regenerabile generează un flux important de investiții străine directe în acest domeniu. Plecând de la această constatare, în cadrul mai multor echipe de cercetare am analizat diferite aspecte privind pilonul ambiental al dezvoltării durabile. Principalele mele direcții de cercetare au vizat următoarele aspecte: (i) Creșterea economică și impactul asupra mediului înconjurător. Curba Kuznets; (ii) Investițiile verzi în contextul schimbărilor climatice; (iii) Energia regenerabilă și biocombustibili – vectori ai dezvoltării durabile. Energie sau securitatea alimentară? Provocarea mileniului.

Scandaluri în care au fost implicate mari corporații transnaționale, dezastrele ecologice provocate de companiile petroliere și încălzirea globală au fost factori importanți care au determinat consumatorii, ONG și alte categorii de stakeholderi să fie atenți la impactul activității companiilor asupra mediului și comunităților locale. Cu timpul, companiile s-au orientat și către aspecte non-mediul care vizează condițiile de muncă, educația angajaților, respectarea drepturilor omului. În acest fel, asistăm la o regândire a relației dintre performanțele economice, sociale și de mediu pe care trebuie să le aibă orice firmă. Astfel, obiectivele economice, sociale și de mediu ale companiilor nu mai sunt în conflict și sunt integrate în strategia de afaceri. Firmele nu sunt responsabile doar față de acționari, ci și față de mediul înconjurător, salariați și comunitățile locale.

Plecând de la considerentul că societățile transnaționale sunt principalii promotori ai programelor de responsabilitate socială, în perioada 2010-2012, am fost implicată într-un proiect de studii postdoctorale derulat la Academia Română, Institutul de Economie Națională. Bursa postdoctorală, câștigată prin competiție, mi-a dat posibilitatea efectuării unei ample cercetări științifice asupra problematicii responsabilității sociale corporatiste și dezvoltării durabile în economia românească. Prin analizele realizate, am identificat efectele programelor derulate asupra standardelor de muncă, mediului înconjurător, drepturilor omului și luptei împotriva corupției, acestea fiind cele patru domenii de interes asupra cărora acționează aceste programe, conform Principiilor elaborate de UN Global Compact. În analizele realizate în perioada studiilor postdoctorale am subliniat importanța acțiunilor autorităților publice care pe de o parte, creează cadrul legal sau încurajează agenții economice să inițieze diverse programe de responsabilitate socială; iar pe de altă parte, promovează responsabilitatea socială prin activitățile proprii cum ar fi programele de achiziții publice verzi.

În secțiunea II a tezei, am prezentat evoluția activității mele profesionale având în vedere cele trei activități interdependente: activitatea didactică, de cercetare (de peste 20 de ani) și activitatea în domeniul administrativ, managerial (atât la nivelul Universității Petrol-Gaze din Ploiești, cât și în cadrul unor companii din județul Prahova). Recunoașterea profesională și impactul activității mele sunt demonstrate de numărul de citări în Google Scholar și ISI Web of Science, de valoarea indicilor Hirsh în aceste baze de date (10, respective 4), precum și de implicarea în comitetele științifice/editoriale ale unor reviste din țară și din străinătate, indexate BDI sau ISI sau al unor conferințe internaționale prestigioase (indexate BDI sau ISI).

În secțiunea a III a tezei, mi-am prezentat planul privind dezvoltarea profesională și academică având în vedere schimbarea de paradigmă privind rolul universităților în societate și economie. Activitățile și funcțiile universităților se amplifică și se nuanțează sub presiunea exercitată de factori externi precum reducerea finanțării publice care determină necesitatea utilizării unor noi resurse financiare, cererea de cercetare aplicată de la instituțiile publice și companiile private, necesitatea învățării pe tot parcursul vieții, globalizarea economiei și creșterea competiției pentru studenți, profesori și cercetători; revoluția societății informaționale / cunoașterii; schimbările climatice și necesitatea promovării dezvoltării durabile, "masificarea" procesului educațional. Având în vedere cele prezentate mai sus, consider că dezvoltarea carierei mele trebuie să se bazeze pe triada academic-cercetare-mediul economic, rezultatele urmând a fi benefice atât pentru mine, cât și pentru studenți, universitate și agenții economici implicați. În acest fel, se asigură și manifestarea responsabilității sociale atât în mediul academic cât și cel economic.